

(Για την ποντιακή εκπομπή ραδ. σταθ. Αερρών. - Υπεύθυνος Βασίλης
Ευθυμιάδης)

Στάθη Ευσταθιάδη

Διδάκτορα Νομικής, λαογράφου, συγγραφέα

ΠΟΝΤΙΟΙ ΚΑΙ ΚΑΥΚΑΣΙΟΙ

Με τους δυό όρους "Πόντιοι" και "Καυκάσιοι" εννοούμε σήμερα Έλληνες, που κατοικούσαν σε περιοχές του Ευξείνου Πόντου, παράλια και ενδοχώρα, αλλά και σε ορισμένες περιοχές του Καυκάσου. Και εννοούμε όχι μόνον αυτούς που κατοικούσαν εκεί και ξεριζώθηκαν από τις εστίες τους το 1922 και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, αλλά και τους απόγονούς τους, αυτούς που γεννήθηκαν εδώ στην Ελλάδα. Αλλά, η αντίληψη αυτή και ακριβής δεν είναι και σύγχυση προκαλεί. Είναι ανάγκη να ξεκαθαρισθούν τα πράγματα.

Ας πάρουμε τον πρώτον όρο, τη λέξη "Πόντιοι". Αυτός ο όρος επινοήθηκε στην Ελλάδα μετά το 1922. Σε καμιά περιοχή του Πόντου, οι Έλληνες κάτοικοι του δεν ονομάζονται "Πόντιοι". Ονομάζονται "Ρωμαίοι... ρωμαίοι χριστιανοί". Ονομάζουν ακόμα οι Έλληνες του Πόντου τους εαυτούς των "Έλληνους... Τραντέλληνους". Άλλωστε, στον Πόντο δεν κατοικούσαν μόνον Έλληνες, αλλά και άλλες φυλές, π.χ., τούρκοι, κούρδοι, αρμένιοι κλπ.. Όλοι αυτοί, σαν κάτοικοι του Πόντου, θα μπορούσαν να ονομαστούν "Πόντιοι", δηλαδή, οι αρμένιοι π.χ., θα μπορούσαν να πουν "είμαστε αρμένιοι κάτοικοι του Πόντου", επομένως είμαστε πόντιοι με την έννοια του τόπου, όπου κατοικούμε. Δεν υπάρχει, με άλλα λόγια, "ποντιακή φυλή" με ιδιαίτερη φυλετική έννοια. Οι Έλληνες κάτοικοι του Πόντου μπορούν να ονομάζονται πιο σωστά "ελληνοπόντιοι" και ακόμα πιο σωστά "ποντιοέλληνες", δηλαδή Έλληνες του Πόντου, όπως συμβαίνει, π.χ., με τους εβραίους της γερμανίας "γερμανοεβραίοι κ.λ.π."

Να ρθούμε τώρα στον όρο "καυκάσιοι". Ισχύουν και εδώ οι ίδιες παρατηρήσεις. Και στον Καυκάσο κατοικούσαν και κατοικούν διάφορες φυλές και εθνάρια, π.χ., γεωργιανοί, κιρκάσιοι, μιγκρέλοι, ρώσοι, Έλληνες κλπ.. Υπάρχουν διάφορες καυκασιανές φυλές. Οι Έλληνες βρέθηκαν σε περιοχές

του Καυκάσου εξ αιτίας ορισμένων ιστορικών γεγονότων. Ο τόπος προέλευσης του βασικού όγκου των ελλήνων του Καυκάσου είναι ο Πόντος. Από διάφορες περιοχές του Πόντου και κατά διάφορες εποχές μετακινήθηκαν ελληνικοί πληθυσμοί και εγκαταστάθηκαν σε διάφορες περιοχές της Ρωσίας και ιδίως του Καυκάσου, στο Μπατούμ, Σοχούμ, Κάρς, στην Τυφλίδα και σε άλλες περιοχές. Αυτή η μετακίνηση άρχισε από τις αρχές του περασμένου αιώνα, π.χ., η περίπτωση των ελλήνων της Τσάλκας, μιας περιοχής της Τυφλίδας. Συνεχίστηκε όμως βέβαια έως τις αρχές του παρόντα αιώνα, δηλαδή μέχρι το 1922.

Στεκόμαστε, ιδιαίτερα στους Έλληνες της περιοχής Κάρς. Ο νομός Κάρς είχε 72 ελληνικά χωριά. Και η πόλη του Κάρς και τα χωριά αυτά είχαν σε λειτουργία ελληνικούς ναούς και σχολεία. Ο ελληνικός πληθυσμός της περιοχής Κάρς με τις διάφορες επαρχίες του, Καγισμάν, Αρταχάν, Όλτυ, Κιόλια, Σαρίκαμις κλπ., έφτανε πριν από τον ξεριζωμό του 1922 σε 70.000 περίπου ψυχές. Η προέλευση αυτών των ελλήνων της περιοχής Κάρς είναι από διάφορες περιοχές του Πόντου και ιδίως από την περιοχή Κιμισχανάς (Αργυρούπολης).

Οι Έλληνες λοιπόν, ιδιαίτερα της περιοχής Κάρς, είχαν στον Καύκασο ιστορία 40 ετών περίπου, ενώ οι πρόγονοί τους στον Πόντο ιστορία και ζωή χιλιάδων ετών. Επομένως, οι ξεριζωθέντες από την περιοχή Καυκάσου γενικά Έλληνες και οι ξεριζωθέντες αδελφοί τους από διάφορες περιοχές του Πόντου έχουν κοινή καταγωγή, κοινή ιστορία, κοινές ρίζες, κοινές παραδόσεις. Και οι Έλληνες του Πόντου, κατά συνέπεια, και οι Έλληνες του Καυκάσου είναι το ίδιο ακριβώς.

Παίρνει όμως ένα ερώτημα. Γιατί εδώ στην Ελλάδα έγινε αυτός ο διαχωρισμός "Πόντιοι" και "Καυκάσιοι"; Η επινοήση και των δύο όρων έγινε από τμήμα πλευρά των διακρινόμενων. Υπάρχει η καλύτερη πλευρά στην υπόθεση και η άλλη πλευρά, η οποία εμπεριέχει κάποια σιοπιμότητα.

Ήταν φυσικό να σημαδεύει ο τόπος προέλευσης των ξεριζωθέντων ελλήνων από τον Πόντο και τον Καύκασο, όταν εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα. Όσοι προέρχονταν από τον Πόντο, ο Πόντος ήταν η προέλευσή τους και

επομένως, ο χαρακτηρισμός τους ως "Πόντιοι" ανταποκρινόταν στα πράγματα, αν και επικρατούσε περισσότερο ο όρος "Τουρκία" σαν τύπος προέλευσης, διότι ο Πόντος ή τ α ν Τ ο υ ρ κ ί α. Το ίδιο συμβαίνει και με τους Έλληνες, που προέρχονταν από περιοχές του Καυκάσου. Για τον ίδιο λόγο, τους είπαν "Καυκάσιους". Αλλά οι δυό αυτές ονομασίες της προέλευσης και των μεν και των δε, είχαν για την καθόπιστη πλευρά καθαρά τυπική σημασία.

Υπήρχε όμως και η άλλη πλευρά, που ήταν ο κύριος παράγοντας, που με την ακαράδεκτη σκοπιμότητα, προκάλεσε την σύγχυση. Ήταν οι πολιτικοί παράγοντες, οι πολιτευόμενοι της προπολεμικής περιόδου, οι πολιτευόμενοι σε διάφορα κείμενα, που εμφάνιζαν τον εαυτό τους μπροστά στους ψηφοφόρους ως εμπόρους και προστάτες τους. Τους έλεγε π.χ. ένας τραπεζούντιος, διαπιστώνοντας ότι το ακροατήριό του έχει προέλευση τον Πόντο, "ξέρετε, εσείς εμένα πρέπει να ψηφίσετε, γιατί εσείς και εγώ είμαστε το ίδιο, είμαστε Πόντιοι. Μην ψηφίζετε τον άλλον, εκείνος είναι Κ α υ κ ά σ ι ο ς". Το ίδιο φυσικά διακήρυττε και ο Καυκάσιος την προέλευση πολιτευόμενος προς Καυκάσιους την προέλευση ακροατές του. Αυτή η ακαράδεκτη κατάσταση κράτησε περίπου τρεις δεκαετίες, με την σταδιακή εξασθένηση της σημασίας της.

Σήμερα, επικρατεί μόνον ο όρος "Πόντιοι", που εμφράζει και αντιπροσωπεύει και εκείνους που έχουν προέλευση τον Πόντο αλλά και εκείνους που έχουν προέλευση περιοχές του Καυκάσου. Ο όρος "Καυκάσιος" έχει σχεδόν εξαφανισθεί. Οι ξεριζωθέντες από την περιοχή άρς και οι απόγονοί τους δεν ονομάζουν σήμερα τους εαυτούς τους "Καυκάσιους", αλλά "Καρσλήδες". Άλλωστε, και ο προερχόμενος από την Ματσούκα του Πόντου, π.χ., διακηρύσσει πως είναι "Ματσουκάριος", "ματσουκάτες". Αυτό είναι και λογικό και αντιληπτό. Είναι αναφορά στην ιδιαίτερη γενέτειρα. Αλλά και ο Καρσλής και ο Κρωμέτες και ο Σαμφούντιος και όποιος άλλος, είναι "Πόντιος" με την έννοια "Έλληνας", που η προέλευσή του είναι είτε κάποια περιοχή του Πόντου είτε κάποια περιοχή του Καυκάσου.

Έτσι έχει το πράγμα και αυτή είναι η πραγματικότητα. —